

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nyolcadik tanács)

2023. április 27.*

[A 2023. június 14-i végzéssel kijavított szöveg]

„Előzetes döntéshozatal – Fogasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 6. és 7. cikk – Devizaalapú kölcsönszerződések – Valamely szerződés egyik feltételének tisztességtelen jellege miatti érvénytelenné nyilvánításához fűződő jogkövetkezmények – Az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító szerződési feltétel”

A C-705/21. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Győri Ítéltábla (Magyarország) a Bírósághoz 2021. november 23-án érkezett, 2021. november 10-i határozatával terjesztett elő az

MJ

és

az **AxFina Hungary Zrt.**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nyolcadik tanács),

tagjai: M. Safjan tanácselnök, N. Piçarra és N. Jääskinen (előadó) bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- MJ képviseletében Marczingós L. ügyvéd,
- az AxFina Hungary Zrt. képviseletében Horváth T. L. ügyvéd,

* Az eljárás nyelve: magyar.

- a magyar kormány képviseletében Fehér M. Z. és Szíjjártó K., meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében N. Ruiz García és Teleki Zs., meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet MJ és az AxFina Hungary Zrt. (a továbbiakban: AxFina) között egy devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító kikötése tisztességtelen jellegéhez fűződő jogkövetkezmények tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerint:
„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”
- 4 Ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:
„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

A magyar jog

- 5 A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény alapügyre alkalmazandó változata (a továbbiakban: régi Ptk.) 231. §-ának (1) bekezdése előírta, hogy eltérő rendelkezés hiányában a pénztartozást a teljesítés helyén érvényben lévő pénznemben kell megfizetni.
- 6 A régi Ptk. 232. §-ának (1) és (2) bekezdéséből kitűnik, hogy a szerződéses kapcsolatokban – ha jogszabály kivételt nem tesz – kamat jár, és a kamat mértéke – ha jogszabály kivételt nem tesz, vagy a felek másként nem állapodnak meg – megegyezik a jegybanki alapkamattal.

- 7 A régi Ptk. 237. §-ának (1) bekezdéséből kitűnik, hogy érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.
- 8 Az említett törvénykönyv 237. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság e szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Ugyanezen rendelkezés szerint az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenségi ok megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.
- 9 Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény rendelkezései értelmében a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések a jövőre nézve 2015. február 1-jei hatállyal módosultak. E törvényben a magyar jogalkotó többek között előírta a törvényben rögzített időpontban devizában nyilvántartott, még fennálló követelések nemzeti pénznemre történő átváltását, és meghatározta a szóban forgó szerződésekre alkalmazandó kamatláb megállapítását lehetővé tévő szempontokat.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 10 2008. február 13-án az alapeljárás felperese gépjármű vásárlása céljából kölcsönszerződést kötött az AxFina jogelődjével. E kölcsön tényleges összege 2 830 000 forint (HUF) (hozzávetőleg 7126 euró) volt, amelyet 120 havi futamidőre folyósítottak, és a teljes futamidőre kamatként 920 862 HUF (hozzávetőleg 2319 euró) összeget tüntettek fel.
- 11 E szerződés svájci frankban (CHF) nyilvántartott és forintban törlesztett kölcsönre vonatkozott. A forint és a svájci frank árfolyamának ingadozása befolyásolta az alapeljárás felperesének visszafizetési kötelezettségét, aki a törlesztőrészeket 2015 augusztusáig fizette.
- 12 A kérdést előterjesztő bíróság, a Győri Ítéltábla (Magyarország) megállapította az említett szerződés semmisségét azzal az indokkal, hogy annak az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító kikötése tisztességtelen volt.
- 13 Ezenkívül az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alkalmazandó magyar jogszabályok szerint a szóban forgó kölcsönszerződés annak azon kikötése miatt is érvénytelen volt, amely a kölcsön folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.
- 14 Miután a kérdést előterjesztő bíróság megállapította e szerződés érvénytelenségét, az eljárás a Szombathelyi Törvényszék (Magyarország) mint elsőfokú bíróság előtt folytatódott az érvénytelenség jogkövetkezményeinek megállapítása tárgyában.
- 15 A fellebbezés folytán az ügy ismét a kérdést előterjesztő bíróság előtt van folyamatban.
- 16 E bíróság úgy véli, hogy a szóban forgó kölcsönszerződés a jelen ítélet 12. pontjában említett tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető.
- 17 Az e szerződés érvénytelensége megállapításának joghatásait illetően az említett bíróság megjegyzi, hogy a magyar ítélkezési gyakorlat többnyire a Kúria Konzultációs Testületének 2019. június 19-i állásfoglalásában foglaltakat követi, amely formálisan nem kötelező.

- 18 Ezen állásfoglalás szerint az egyetlen jogkövetkezmény, amely akkor alkalmazható, ha a kölcsönszerződés olyan tisztességtelen kikötést tartalmaz, amely az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárítja, a magyar jog szerint az „érvényessé nyilvánítás”.
- 19 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy az eljáró bíróság csak akkor nyilváníthatja e szerződést az ítélethozataláig ideiglenesen hatályosnak, amely szükségszerűen a szerződés jövőre vonatkozó felszámolásával párosul, ha a szerződés érvénytelenségének oka nem kiküszöbölhető. Ebben az összefüggésben az érvénytelenségi ok megszüntetése tehát a fogyasztót a tisztességtelen kikötésből fakadóan érintő árfolyamkockázat egésze (a bíróság általi forintkölcsönre alakítás), vagy egy része (az árfolyamkockázat bíróság általi maximalizálása) kiküszöbölésének módszerével, ténylegesen a szerződés tartalmának módosításával történik. Ennélfogva egyik fél sem kerül a másikkal szemben aránytalanul kedvezőbb vagyoni helyzetbe.
- 20 Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy figyelemmel többek között a Bíróságnak a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkének értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatára, az ilyen megközelítés összeegyeztethető-e ezen irányelvvel.
- 21 Ezenkívül e bíróság azt kívánja megtudni, hogy a nemzeti bíróságnak lehetősége van-e arra, hogy érvényesnek nyilvánítsa az olyan kölcsönszerződést, amely az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen kikötést tartalmaz, és hogy e tisztességtelen kikötést a régi Ptk-nak a kölcsön törlesztésének pénznemére, a szerződéses jogviszonyokban történő kamatfizetésre és a kamatláb meghatározására vonatkozó rendelkezéseivel helyettesítse.
- 22 E körülmények között a Győri Ítéltábla úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Ellentétes-e a [93/13 irányelv] 6. cikk[ének] (1) bekezdésével, illetve 7. cikk[ének] (1) bekezdésével a nemzeti jog olyan értelmezése, amely a fogyasztókkal kötött szerződésben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltétel miatti érvénytelenség jogkövetkezményeit, abban az esetben, ha az a szolgáltatás elsődleges tárgyát érinti, s emiatt a tisztességtelenség minősített feltétel kihagyásával a (kölcsön)szerződés nem teljesíthető, akként vonja le, hogy miután a nemzeti bíróság megállapítja a teljes szerződés érvénytelenségét – azaz azt, hogy a szerződés a maga egészében nem maradhat fenn, és nem válthat ki a fogyasztóra kötelező joghatást –,
- a) a szerződést úgy nyilvánítja érvényessé, hogy a szerződés elsődleges tárgyát képező nyújtott kölcsön kirovó pénznemévé a magyar forintot, és azt a forint összeget helyettesíti be, amelyet a fogyasztó ténylegesen megkapott a hitelezőtől, és az így meghatározott tőke után fizetendő ügyleti kamatot is az érvénytelennek nyilvánított szerződéstől eltérően határozza meg (helyettesíti be), mégpedig akként, hogy a szerződéskötés kori »induló« kamat a szerződéskötés kori irányadó budapesti bankközi forint hitelkamatlábnak, mint referenciakamatnak (BUBOR) az eredeti (devizaalapú) szerződésben meghatározott kamatfelárral növelt értékével egyenlő;
- b) a szerződést úgy nyilvánítja érvényessé, hogy a deviza-forint átváltási árfolyamot maximálja, azaz [a] ténylegesen a fogyasztó által vállalt, azonban [a] tisztességtelenség minősülő szerződési kikötéssel érintett árfolyamkockázatot egy, a bíróság által észszerűnek minősített, és a fogyasztó részéről a szerződéskötés kori is számításba vehetőként értékelt mértékre mérsékeli, a szerződésben rögzített kamatmértéknek egy későbbi törvényben kötelezően előírt forintosítás fordulónapjáig történő érintetlenül hagyásával?

- 2) Az 1) pontban megfogalmazott kérdésre adott válasz szempontjából van-e jelentősége annak, hogy a magyar jog szerint alkalmazott érvényessé nyilvánítás
- a) vagy olyan ténybeli helyzet mellett történik, amikor a felek között még van létező szerződés, azaz a szerződés fenntartása azt a célt szolgálja, hogy a tisztességtelennek minősített feltételek visszamenőleges hatályú korrekciójával a felek közötti jogviszony a jövőre nézve is fennmaradhasson – egyidejűleg az addig teljesített szolgáltatásoknak a módosított feltételekkel történő újraszámításával –, s ezáltal a fogyasztót attól a különösen káros következménytől is védje, amelyet egy azonnali egyösszegű visszafizetési kötelezettség jelentene;
 - b) avagy olyan ténybeli helyzet mellett történik, amikor a felek között a perben a tisztességtelen szerződési kikötés szempontjából megítélendő szerződés már nem létezik – azért, mert annak futamideje már lejárt, vagy mert a hitelező azt már korábban a törlesztés nemfizetése, vagy általa nem megfelelő mértékűnek tartott összegű fizetése miatt felmondta, vagy mindezek nélkül is a tényleges helyzet az, hogy azt egyik fél sem tartja már érvényben lévőnek, vagy annak érvénytelensége bírósági döntés miatt már nem tehető vitássá –, azaz a szerződés visszamenőleges érvényessé nyilvánítása nem a szerződés fogyasztó érdekében történő fenntartását szolgálja, hanem azt, hogy az egymással szembeni követelések elszámolása és a jogviszony lezárása a tisztességtelennek minősített kikötés (kikötések) korrekciójával történhessen meg?
- 3) Amennyiben a Bíróság válasza az [első kérdés a), illetve b) pontjában] foglalt kérdésre igenlő – figyelemmel a [második kérdésben] felvetett szempontokra is –, akkor [a 93/13 irányelv] érintett rendelkezéseivel ellentétes-e a [második kérdés a) pontjában] ismertetett ténybeli helyzetben [a szerződés fenntartása a forintosítási törvényben a jogalkotó által előírt módosítás időpontjáig, a szerződés érvénytelen rendelkezéseinek olyan törvényi rendelkezésekkel való helyettesítésével], hogy
- ellenkező (jelen esetben érvénytelen) kikötés hiányában a pénztartozást a teljesítés helyén érvényben lévő pénznemben kell megfizetni;
 - a szerződéses kapcsolatokban – ha jogszabály kivételt nem tesz – kamat jár;
 - a kamat mértéke – ha jogszabály kivételt nem tesz – megegyezik a jegybanki alapkamattal?”

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról

- 23 Az AxFina és a magyar kormány kétségeit fejezte ki az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát illetően.
- 24 Az AxFina szerint a kérdést előterjesztő bíróság azt kéri a Bíróságtól, hogy értékelje a magyar jognak az uniós joggal való összeegyeztethetőségét, ami e bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik. Ezenkívül az előterjesztett kérdések nem felelnek meg a Bíróság eljárási szabályzata 94. cikkének c) pontjában foglalt egyértelműség és pontosság követelményének. Ez a helyzet egyrészt azon okokat illetően, amelyek az említett bíróságot e kérdések előterjesztésére indították, másrészt pedig az előterjesztett második kérdés keretében releváns uniós jogi szabályok meghatározását illetően.

- 25 A magyar kormány azon a véleményen van, hogy e második kérdés hipotetikus, mivel olyan esetre vonatkozik, amely kívül esik az alapeljárás valós helyzetén, nevezetesen arra az esetre, amikor az érintett eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között még van létező szerződés.
- 26 Emlékeztetni kell arra, hogy annak érdekében, hogy a Bíróság olyan értelmezést adhasson az uniós jogról, amely hasznos a nemzeti bíróság számára, az eljárási szabályzata 94. cikkének c) pontja megköveteli, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tartalmazzon azon okok ismertetését, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel egyes uniós jogi rendelkezések értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan, valamint azt a kapcsolatot, amelyet e bíróság e rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között felállít (2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 27 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint kizárólag az alapügyben eljáró és a meghozandó döntésért felelős nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel megítélje mind az előzetes döntéshozatal szükségességét a határozatának meghozatala szempontjából, mind pedig az általa a Bíróság elé terjesztett kérdések relevanciáját, amelyet vélelmezni kell. Ennélfogva, amikor az előterjesztett kérdés az uniós jog valamely szabályának értelmezésére vagy érvényességére vonatkozik, a Bíróság főszabály szerint köteles a kérelmet elbírálni, kivéve ha a kért értelmezés nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli és jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az említett kérdésre hasznos választ adhasson (2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 28 Az állandó ítélkezési gyakorlat azt is kimondta, hogy a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti egyértelmű feladatmegosztáson alapuló EUMSZ 267. cikkben előírt eljárás keretében kizárólag a nemzeti bíróság rendelkezik hatáskörrel a nemzeti jogi rendelkezések értelmezésére és alkalmazására, míg a Bíróság a nemzeti bíróság által rendelkezésre bocsátott tények alapján kizárólag az uniós jogi rendelkezés értelmezéséről vagy érvényességéről foglalhat állást (2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 29 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapeljárás a devizában nyilvántartott, de hazai pénznemben törlesztett kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapításához fűződő jogkövetkezményekre vonatkozik, és hogy ez az érvénytelenség e szerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötése tisztességtelen jellegéből ered. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett három kérdése alapján azt kívánja meghatározni, hogy összeegyeztethető-e a 93/13 irányelvvel az a megközelítés, amely a Kúria Konzultációs Testületének 2019. június 19-i állásfoglalásában foglaltakat követi, amely szerint a nemzeti bíróságoknak érvényessé kell nyilvánítaniuk az ilyen szerződést azáltal, hogy annak tartalmát megváltoztatják.
- 30 Ami közelebbről a második kérdést illeti, pontosítani kell, hogy egyrészt az e kérdésben említett esetek között szerepel az a helyzet is, amikor az érintett szolgáltató és fogyasztó között már nem áll fenn szerződés, másrészt pedig, hogy ezek az esetek kiegészítik az első kérdésben szereplő, a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozó eseteket.

- 31 E tényezőkre tekintettel nem nyilvánvaló, hogy az előterjesztett kérdések irrelevánsak lennének az alapügy megoldása szempontjából, vagy hogy a felvetett probléma hipotetikus jellegű lenne.
- 32 Következésképpen meg kell állapítani, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

- 33 Elöljáróban, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által tisztességtelennek minősített szerződési feltétel az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárítja. E bíróság szerint e kikötés az alapügyben szereplő kölcsönszerződés elsődleges tárgyához kapcsolódik, így az említett kikötés tisztességtelen jellegének megállapítása miatt e szerződést érvénytelennek nyilvánította. Az említett bíróság ebben az összefüggésben veti fel azt a kérdést, hogy milyen következtetéseket kell levonni az említett szerződés érvénytelenségéből a megkötésének 2008. február 13-i időpontjától – a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltására a magyar jogszabály által előírt határidőnek megfelelő – 2015. február 1-jéig terjedő időszak tekintetében.
- 34 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket e körülményekre tekintettel kell megválaszolni.

Az első és a második kérdésről

- 35 A kérdést előterjesztő bíróság az együttesen vizsgálandó első és második kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezésekkel ellentétes, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztendő kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – érvényesnek nyilvánítják, és a fogyasztó említett kikötésből eredő kötelezettségeinek tartalmát az említett szerződés pénznemének és az abban rögzített kamatlábnak a módosítása vagy e deviza maximált árfolyama révén kiigazítják.
- 36 Előzetesen meg kell állapítani, hogy mivel az előzetes döntéshozatalra utaló határozat nem tartalmaz elegendő információt arra vonatkozóan, hogy az első és a második kérdés megválaszolása szempontjából releváns-e az a körülmény, hogy a szóban forgó kölcsönszerződés érvényességének megállapítása és a fogyasztó e szerződés tisztességtelennek ítélt kikötéséből eredő kötelezettségeinek kiigazítása arra irányul, hogy lehetővé tegye a nemzeti bíróság számára az érintett szolgáltató és fogyasztó közötti kölcsönös kötelezettségek rendezését, valamint a közöttük fennálló jogviszony megszüntetését, e két kérdést nem kell e körülményre tekintettel megvizsgálni.
- 37 Mindemellett először is a szerződési feltételek tisztességtelen jellege megállapításához fűződő következményeket illetően emlékeztetni kell arra, hogy az európai uniós jogalkotó által a 93/13 irányelv keretében követett célkitűzés arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartja a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa (2022. március 31-i Lombard Lízings ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 38 A 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének értelmezését illetően a Bíróság kimondta, hogy ha a nemzeti bíróság megállapítja a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, e bíróság nem egészítheti ki a szerződést e feltétel tartalmának módosításával (2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 39 Így a tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, és így az a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Következésképpen az ilyen kikötés tisztességtelen jellegének bíróság általi megállapítása azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását kell, hogy eredményezze, amelyben a fogyasztó e kikötés hiányában lett volna; többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot (lásd ebben az értelemben: 2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 50. és 55. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 40 Ugyanis, amint arra a Bíróság rámutatott, ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, amely az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányul. E lehetőség ugyanis hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (lásd ebben az értelemben: 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 41 Ennélfogva annak érdekében, hogy e cél ne sérüljön, a nemzeti bíróság nem orvosolhatja a szerződésnek az abban szereplő valamely kikötés tisztességtelen jellegéből eredő érvénytelenségét oly módon, hogy e szerződést érvényesnek nyilvánítja, és egyidejűleg módosítja annak pénznemét és az említett szerződésben rögzített kamatlábat, vagy maximálja e deviza árfolyamát. A bíróság ilyen beavatkozása végeredményben e kikötés tartalmának megváltoztatását jelentené, következésképpen ellentétes lenne a jelen ítélet előző pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlattal.
- 42 Másodszor, az ítélkezési gyakorlatból mindazonáltal kitűnik, hogy amennyiben – mint a jelen ügyben is – a szóban forgó kölcsönszerződést a tisztességtelen feltétel elhagyását követően teljes egészében meg kell semmisíteni, az ilyen feltétel kivételesen törölhető és helyettesíthető a nemzeti jog valamely dispozitív, vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezéssel. Ez a lehetőség azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben a teljes szerződés semmisségének megállapítása a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki, úgy, hogy ezáltal még a fogyasztó járna rosszabbul (lásd ebben az értelemben: 2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 43 A Bíróság ebből a szemszögből mondta ki, hogy a nemzeti bíróságnak adott esetben helyt kell tudnia adni a kölcsönszerződés valamely, árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, ha megállapítja, hogy e kikötés tisztességtelen, és hogy a szerződés az említett kikötés hiányában nem teljesíthető (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 56. pont).
- 44 Ennek keretében arra is rá kell mutatni, hogy amennyiben a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy a szóban forgó kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása folytán a jelen ítélet 42. pontjában említett ítélkezési gyakorlat értelmében a fogyasztó rosszabbul járna, az érintett tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog diszpozitív rendelkezéseivel való helyettesítése nem az egyetlen olyan következmény, amely összeegyeztethető a 93/13 irányelvvel (lásd ebben az értelemben: 2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 39. és 40. pont).
- 45 Így a nemzeti jog olyan diszpozitív rendelkezése vagy a szóban forgó kölcsönszerződés feleinek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezés hiányában, amely az érintett tisztességtelen kikötések helyébe léphetne, a Bíróság pontosította, hogy amennyiben a fogyasztó nem fejezte ki a tisztességtelen feltételek fennmaradására irányuló szándékát, és amennyiben e szerződés semmissé nyilvánítása különösen hátrányos következményeknek tenné ki a fogyasztót, a fogyasztó védelmének a 93/13 irányelv értelmében biztosítandó magas szintje megköveteli, hogy a nemzeti bíróság a szerződő felek kölcsönös jogai és kötelezettségei közötti tényleges egyensúly helyreállítása céljából, belső jogának egészére figyelemmel, tegyen meg minden ahhoz szükséges intézkedést, hogy a fogyasztót meg lehessen védeni azon különösen hátrányos következményektől, amelyeket az említett kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása vonhat maga után, különösen pedig attól, hogy a szolgáltató haladéktalanul követelhesse a kölcsön összegét a fogyasztótól (2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 46 Így a Bíróság sajátos körülmények között megállapította különösen, hogy semmi nem zárja ki azt, hogy a nemzeti bíróság felhívja a feleket arra, hogy tárgyalásokat folytassanak, feltéve hogy rögzíti e tárgyalások keretét, és e tárgyalások arra irányulnak, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei között olyan tényleges egyensúly jöjjön létre, amely különösen a 93/13 irányelv alapjául szolgáló, a fogyasztó védelmére irányuló célkitűzést veszi figyelembe (lásd ebben az értelemben: 2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 42. pont).
- 47 Ezenkívül a Bíróság pontosította, hogy ha a nemzeti bíróság a kölcsönszerződés jellegét figyelembe véve úgy ítéli meg, hogy a felek vonatkozásában nem lehet helyreállítani azt az állapotot, amelyben akkor lettek volna, ha e szerződést nem kötötték volna meg, e bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna (2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 57. pont).
- 48 Következésképpen a nemzeti bíróság jogosult többek között arra, hogy a fogyasztó érdekeit védelemben részesítse többek között azáltal, hogy visszatérítteti neki azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be, azzal, hogy e visszatérítés a jogalap nélküli gazdagodás jogcímén történik (lásd ebben az értelemben: 2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 58. pont).

- 49 Ugyanakkor rá kell mutatni arra, hogy a bíróság hatásköre nem terjeszkedhet túl azon a mértéken, amely feltétlenül szükséges a szerződő felek közötti szerződéses egyensúly helyreállításához, és ily módon a fogyasztónak azon különösen hátrányos következményektől való védelméhez, amelyeket a szóban forgó kölcsönszerződés semmissé nyilvánítása válthat ki (2022. március 31-i Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 59. pont).
- 50 Következésképpen az első és a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezésekkel ellentétes az, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – érvényesnek nyilvánítják, és a fogyasztó említett kikötésből eredő kötelezettségeinek tartalmát az említett szerződés pénznemének és az abban rögzített kamatlábnak a módosítása vagy e deviza maximált árfolyama révén kiigazítják.

A harmadik kérdésről

- 51 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezéssel ellentétes, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződés – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – a megkötésétől a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltásának a nemzeti jogszabály által előírt időpontjáig terjedő időszakban fenntartják hatályában, és az említett kikötést a kölcsön törlesztésének pénznemére, a kamatok szerződéses viszonyokban történő megfizetésére és a kamatláb meghatározására vonatkozó nemzeti jogi rendelkezésekkel helyettesítik.
- 52 Amint az a jelen ítélet 42. pontjában megállapításra került, a Bíróság elismerte a nemzeti bíróság azon lehetőségét, hogy a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítse a kölcsönszerződés tisztességtelen feltételét, ez a lehetőség azonban kivételes esetekre korlátozódik, vagyis azokra, amikor a tisztességtelen feltétel érvénytelenségének kimondása miatt a bíróságnak a teljes szerződés semmisségét kellene megállapítania, és ezzel a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki, és ily módon a fogyasztót büntetné.
- 53 Mindazonáltal az ilyen helyettesíthetőség – amely kivételt képez azon főszabály alól, amely szerint a szóban forgó szerződés csak akkor köti a feleket, ha az a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyásával is teljesíthető – a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésére vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezéseire korlátozódik, és többek között azon alapul, hogy e rendelkezések nem tartalmaznak tisztességtelen feltételeket (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 54 Ugyanis e rendelkezések vélhetően azt tükrözik, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek között egyensúlyt kívánt teremteni arra az esetre, ha a felek vagy nem tértek el a nemzeti jogalkotó által az érintett szerződések tekintetében előírt általános szabályoktól, vagy kifejezetten a nemzeti jogalkotó által e célból bevezetett szabály alkalmazhatósága mellett döntöttek (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 55 [A 2023. június 14-i végzéssel kijavítva] Ezenkívül ezen ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a szerződésnek a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása következtében keletkezett hiányosságainak orvoslása nem történhet kizárólag az általános nemzeti rendelkezések alapján (lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 62. pont).
- 56 Következésképpen a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezéssel ellentétes, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – a megkötésétől a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltásának a nemzeti jogszabály által előírt időpontjáig terjedő időszakban fenntartják hatályában, és az említett kikötést a nemzeti jog általános jellegű rendelkezéseivel helyettesítik, amennyiben a nemzeti jog ilyen rendelkezései nem léphetnek hatékonyan ugyanezen kikötés helyébe a nemzeti bíróság által oly módon végzett pusztá behelyettesítés útján, amely nem tesz szükségessé e bíróság részéről az említett szerződésben foglalt tisztességtelen kikötés tartalmi módosításának minősülő beavatkozást.

A költségekről

- 57 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nyolcadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését**

a következőképpen kell értelmezni:

e rendelkezésekkel ellentétes az, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – érvényesnek nyilvánítják, és a fogyasztó említett kikötésből eredő kötelezettségeinek tartalmát az említett szerződés pénznemének és az abban rögzített kamatlábnak a módosítása vagy e deviza maximált árfolyama révén kiigazítják.

- 2) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését**

a következőképpen kell-e értelmezni:

e rendelkezéssel ellentétes az, hogy a devizában nyilvántartott, de nemzeti pénznemben törlesztett kölcsönszerződést – ha az abban szereplő, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő kikötés tisztességtelen jellege e szerződés érvénytelenségét eredményezi – a megkötésétől a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltásának a nemzeti jogszabály által előírt időpontjáig terjedő

időszakban fenntartják hatályában, és az említett kikötést a nemzeti jog általános jellegű rendelkezéseivel helyettesítik, amennyiben a nemzeti jog ilyen rendelkezései nem léphetnek hatékonyan ugyanezen kikötés helyébe a nemzeti bíróság által oly módon végzett pusztá behelyettesítés útján, amely nem tesz szükségessé e bíróság részéről az említett szerződésben foglalt tisztességtelen kikötés tartalmi módosításának minősülő beavatkozást.

Aláírások